

TWÓRCZO
Z TEATREM 2019

MARSZAŁEK
Województwa Opolskiego

MATERIAŁY POD REDAKCJĄ
MICHAŁINY BUTKIEWICZ

PODRÓŻ ZA JEDEN UŚMIECH

ADAPTACJA:
PIOTR ROMICKI

REŻ.: PIOTR RATAJCZAK

ODKRYJ TO, CO POZA ZASIĘGIEM

TWÓRCZO
Z TEATREM 2019

**NA PODSTAWIE POWIEŚCI
ADAMA BAHAJA**

PODRÓŻ ZA JEDEN UŚMIECH

**REŻYSERIA
PIOTR RATAJCZAK**

**MATERIAŁY POD REDAKCJĄ
MICHALINY BUTKIEWICZ**

Skończyły się wakacje, skończył się czas podróży i wędrówek. 10 miesięcy spędzimy w szkolnych ławach. Pozostaną wspomnienia...Wspomnienia, bo niezależnie od wieku, każdy z nas w czasie wakacji przeżył coś nowego, doświadczył innych wrażeń i to one na dalszą część roku będą dawać nam siłę i energię.

Te letnie przeżycia i spotkania także trochę każdego z nas zmieniły. Bo zmieniają człowieka nowe kontakty, doświadczenia. W działaniu uczymy się innych relacji.

Czas wakacji, urlopu to także czas poznawania i odkrywania siebie. W warunkach dalekich od pracy mamy lepszy moment nie tylko dla siebie...a także dla swoich bliskich. Stajemy się bardziej empatyczni, dajemy sobie czas i uwagę.

Poznanie i ukazanie człowieka w całej jego złożoności i wyjątkowości jest od zawsze celem artystów i sztuki. W tym celu Sztuka często sięga po motyw podróży, który może być rozmaicie rozumiany: jako cel, droga poznania, droga powrotu, wędrówka w głąb siebie.

Niektórych może zdziwić, że Piotr Ratajczak sięgnął do popularnej w XX wieku, wydanej w roku 1964 powieści Adama Bahdaja „Podróż za jeden uśmiech”. Osią konstrukcyjną tego utworu jest właśnie samotne, pełne przygód wakacyjne wędrowanie dwóch chłopców. Zdążają do swoich matek, które wypoczywają w Międzywodziu. Chłopcy zgubili pieniądze, nie mogli kupić biletów na pociąg i musieli sobie poradzić inaczej. Zdecydowali się na podróż autostopem. W czasach PRL był to popularny sposób wędrowania, w dodatku bezpłatny, dlatego nazwany pięknie przez Bahdaja „za jeden uśmiech”. Utwór jest bardzo mocno osadzony w realiach lat 60 – tych XX wieku. Jednak one stanowią tło dla obserwacji dojrzewania i dorastania różnych charakterologicznie i środowiskowo chłopców. Życie i przygody zmusiły ich do współpracy i radzenia sobie w nowych zaskakujących sytuacjach. Wędrując, poznają wielu ludzi, poznają także Polskę. I jest to Polska wprawdzie bardzo prząsna, ale ludzie są sobie życzliwi.

Powieść dla teatru zaadaptował Piotr Rowicki. Pozostawił motyw wędrówki, chłopców zastąpił dziewczynami, wprowadził do przedstawienia realia dzisiejszej XXI wiecznej rzeczywistości. Dziewczęta w swej wędrówce poznają nie tyle realia, co zróżnicowanie mentalne mieszkańców dzisiejszej Polski. Zabiegi te pozwoliły i autorowi i reżyserowi na wskazanie wielu różnic w postrzeganiu rzeczywistości oraz na ukazanie aktualnych problemów, także globalnych, jak: ekologia, obyczajowość, sposoby spędzania czasu, różnice środowiskowe, relacje międzyludzkie. Dziewczyny jadą z Opolą do Mielnia i albo doświadczenia albo muszą się określić wobec wszystkiego, co napotykają na swej drodze.

Przedstawienie różni się więc od książki Adama Bahdaja w warstwie realiów, pozostając wiernym jej idei. Ukazuje przemiany młodych ludzi oraz ich drogi do samopoznania.

Na ile może okazać się przydatne w edukacji szkolnej? Odpowiem, że bardzo. Odpowiada ideom „nowej szkoły”, o których mówi się wciąż głośno. Dzisiejszy świat upomina się przecież o podejmowanie w szkołach tematów osadzonych we współ-

czesności, uczenia współpracy, umiejętności nawiązywania i tworzenia dobrych relacji, kreatywności, gotowości na zmiany.

W naszym zeszycie metodycznym proponujemy więc zagadnienia edukacyjne związane z ekologią, takie jak: możliwości likwidacji smogu czy działań dla ratowania Ziemi liczonych na miarę własnych możliwości. Podejmujemy zagadnienia etyczne, wskazujemy, jak ustanawiać zasady i reguły, omawiamy postawy życiowe i aspekty odpowiedzialności za własne czyny. Będą więc: lekcje j. polskiego, zajęcia wychowawcze, etyka, geografia, a także propozycje projektów edukacyjnych. Ponieważ skończyły się na wakacje, wiadomo, że nadszedł czas refleksji.

Zachęcam do lektury i do współpracy.

Michalina Butkiewicz

Ewa Malik

ZAJĘCIA Z WYCHOWAWCĄ

TEMAT:

Zrozum innych i poznaj siebie
w podróży za jeden uśmiech.

Zajęcia powinny odbyć się przed obejrzeniem spektaklu: „Podróż za jeden uśmiech” w Teatrze Jana Kochanowskiego w Opolu.

CELE:

Uczeń/ uczennica:

- nawiązuje koleżeńskie relacje
- integruje się z zespołem klasowym
- dostrzega potrzebę rozwijania harmonijnych relacji z ludźmi
- kształci umiejętność pracy w zespole i umiejętność komunikacji
- rozwija samowiedzę
- rozumie znaczenie samopoznania w rozwoju człowieka.

METODY:

- rozmowa kierowana
- zabawy integracyjne
- działania praktyczne.

FORMY PRACY:

- praca indywidualna
- praca w grupie.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- karty pracy – zał. 1.
- tablet, laptop, dostęp do Internetu
- karteczki samoprzylepne, flamastry, kolorowe kartki papieru.
-

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Zaproponuj przeprowadzenie lekcji w formie warsztatu. Ustal wspólnie z uczniami/ uczennicami zasady obowiązujące podczas zajęć. Przykładowe zasady, które powinny obowiązywać wszystkich uczestników/ uczestniczeki:
 - *zwracamy się do siebie po imieniu*
 - *nie przerywamy sobie nawzajem*
 - *kiedy jedna osoba mówi, pozostaje słuchają*
 - *mówimy w swoim imieniu*
 - *nie oceniamy i nie krytykujemy innych osób*
 - *jesteśmy dyskretni*
 - *wyłączamy lub wyciszamy telefony komórkowe*
 - *jesteśmy aktywni i zaangażowani*
 - *mamy prawo odmowy udziału w ćwiczeniu.*

2. Ćwiczenia, gry i zabawy do wyboru nauczyciela/nauczycielki.

Ćwiczenie 1. *Jestem indywidualnością.*

Wprowadź uczniów/uczennice w ćwiczenie mówiąc, że świat składa się z indywidualności. Jeden potrafi zbierać grzyby, a inny z pasją rozwiązuje krzyżówki. To właśnie dzięki tej różnorodności zamiłowań, uzdolnień obcowanie z ludźmi jest takie ciekawe. Każda osoba jest indywidualnością i to nie tylko z powodu oryginalnych zamiłowań, ale także uzdolnień. W każdym tkwią zdolności i talenty, tylko trzeba je umiejętnie wydobyć.

Zapytaj: **kiedy można powiedzieć o kimś, że jest indywidualnością?** Ogólnie wtedy, gdy jest to osoba wyróżniająca się spośród innych wyrazistymi cechami indywidualnymi. Często wystarczy, gdy posiada jedną z następujących cech:

- *dobrze pływa*
- *gra interesująco na jakimś instrumencie*
- *umie wymyślać łamigłówki*
- *ma najlepszy w klasie czas na 60 m*
- *jest bardzo dobra z matematyki*
- *chodzi na dodatkowe zajęcia sportowe*
- *pisze piękne wypracowania*
- *jest dobrym tancerzem*
- *przeczytała mnóstwo książek*
- *wie, jak się zachować w różnych sytuacjach*
- *jest zawsze porządnie uczesana i ubrana*
- *zna nazwy modnych zespołów muzycznych i nazwiska solistów*
- *jest kinomanem*
- *jest tzw. złotą rączką, tj. potrafi wszystko naprawić*
- *jest duszą towarzystwa – człowiekiem, przy którym nie można się nudzić*
- *jeździ starym rowerem wyciągniętym z lamusa własnoręcznie wyreperowanym i odszkowanym.*

Uczniowie/uczennice zastanawiają się, która z tych cech pasuje do nich, która z nich decyduje o ich indywidualności. Zapisują na kartkach te cechy. Można poprosić kilka osób o przeczytanie swoich cech.

Ćwiczenie 2. *Nie jestem samotną wyspą.*

Zaznacz, że nikt nie jest samoistną wyspą. Każde spotkanie z drugim człowiekiem jest okazją do nawiązania bliższego kontaktu. Poproś uczniów/uczennice o właściwe przygotowanie sali lekcyjnej do zajęć warsztatowych i ustawienie krzeseł w kole. Następnie zainicjuj rozmowę.

Zapytaj: **Jakie cechy ułatwiają nawiązanie i stworzenie prawdziwej więzi między ludźmi?**

Grupa zapisuje na kartce wyobrażone cechy. **Cechy budujące więź duchową – burza mózgów.** Młodzież tworzy listę cech budujących więź duchową (np. umiejętność słuchania, szacunek, akceptacja). Zapisuje cechy na arkuszu. Z utworzonej listy wychowankowie wybierają kolejno cechy i dyskutują na temat, jak dana cecha przyczynia się do budowania więzi duchowej między ludźmi. Uzupełniają wypowiedzi.

Ćwiczenie 3. Zabawa pt. „Lubię w Tobie...”

Każdy uczestnik/uczestniczka otrzymuje kolorowe kartki z imionami pozostałych uczestników zabawy. Należy wpisać jedno pozytywne zdanie o osobie, której imię jest na kartce. Kartki te posyłamy w kręgu tak, by każdy wpisał się wszystkim uczestnikom. Na koniec każdy wychowanek/ wychowanka otrzymuje spisane na kartce zdania. Ma tyle pozytywnych informacji o sobie, ile jest uczestników. Ochotnicy czytają informacje z kartek na głos.

Ćwiczenie 4. Komunikacja to podstawa!

Poinformuj uczniów/ uczennice, że będą doskonalili swoje umiejętności w zakresie nadawania i odbierania komunikatów. Uczniowie dzielą się na grupy. Wybierają spośród siebie jedną osobę, która otrzymuje kartkę z obrazami figur (Załącznik nr 1). Następnie osoby te po kolei opisują figury przedstawione w załączniku. Poproś, aby każdy grupa starała się odtworzyć je na kartce papieru. Uczniowie/ uczennice pracujący w grupach mogą zadawać pytania osobie, która opisuje figurę. Po ukończeniu odtwarzania figur, następuje porównanie rysunków z ich pierwowzorem.

Pokaż grupom, jak powinny wyglądać figury. Następnie poproś, by chętni uczniowie/ uczennice pokazali/ ły rysunki opisanych figury.

Ćwiczenie 5. Porozumiewamy się bez słowa

Zadaniem uczestników/uczestniczek jest jak najszybsze ustawienie się w określonej kolejności lub dobranie w grupie na polecenie prowadzącego zajęcia, np. „Ustawcie się kolejno miesiącami urodzin”. Podczas całego ćwiczenia uczestnikom nie wolno używać słów. Uczniowie/uczennice muszą poradzić sobie za pomocą komunikacji niewerbalnej. Przykładowe kryteria ustawiania się (dobierania się w grupy): kolejno według rozmiaru buta, w grupach według ulubionych kolorów, według koloru ubrania – od kolorów najciemniejszych do najjaśniejszych.

Ćwiczenia 4 i 5 mają pokazać, że wiele nieporozumień w relacjach z rówieśnikami jest wynikiem złej komunikacji. Niewłaściwe odczytanie intencji z jednej strony, oczekiwania z drugiej to trudności, z którymi spotykamy się w codziennych rozmowach. Trudności te wynikają bardzo często z braku empatii, zrozumienia, sposobu wypowiedzania się, który może być niezro-

zumiały lub irytujący dla rozmówcy.

Po tej części lekcji może zostać zainicjowana rozmowa. Możesz zadać pytanie:

jakie są jeszcze inne przyczyny braku właściwej komunikacji między ludźmi?

Młodzież tworzy listę takich przyczyn (np.: nieznanomość obyczajów, kultury i tradycji rozmówcy, stereotypy, narzucanie swoich opinii, ironia, manipulacja, krytyka).

Ćwiczenie 6. Mamy wspólne doświadczenia!

Uczniowie/uczennice tworzą krąg. Poproś, by grę rozpoczęła osoba, której imię zaczyna się na literę A. Osoba ta mówi: „Zapraszam do kręgu wszystkie te osoby, które jeżdżą na nartach”.

Do ucznia/uczennicy dołączają osoby, które mają te same doświadczenia.

Grę można odwrócić i zaproponować, aby osoba znajdująca się w kręgu poprosiła do środka osoby, które czegoś nie doświadczyły, np. „Nigdy nie jadłem sushi”. W ten sposób grupa się poznaje. Uczniowie/ Uczennice odkrywają swoje pasje, zainteresowania, mówią o swoich doświadczeniach. W ten sposób tworzą więź.

Możesz podkreślić, że wspólne doświadczenia, pasje i zainteresowania zbliżają ludzi.

Ćwiczenie 7. Do Mielca czy do Mielna? Wspólnie podejmujemy decyzje.

Poinformuj uczniów/uczennice, że podczas tego zadania będą ćwiczyć umiejętność podejmowania szybkich decyzji. Wytłumacz uczestnikom/ uczestniczkom, że będą musieli dokonać wyboru spośród dwóch odczytanych możliwości.

Po przeczytaniu instrukcji uczniowie dokonują szybkiego wyboru i tworzą dwie grupy. Po każdym wyborze dopytuj uczestników/uczestniczki, dlaczego dokonali takiego wyboru i czy po wysłuchaniu argumentów innych uczestników/ uczestniczek gry, zmieniliby decyzję.

Instrukcja:

Wyobraź sobie, że stoisz na stacji na dworcu PKP. Jest piątek godzina 13.30 i masz kilka sekund, aby podjąć decyzję dokąd jedziesz na weekend. Do wyboru masz jedną z dwóch możliwości przygotowanych przez biuro podróży. Jedziesz do Spa do Mielca czy pod namioty do Mielna? Dokonując wyboru, przechodzisz na odpowiednią stronę sali w zależności od wyboru.

Grę kontynuujemy aż do wyczerpania możliwości wyboru:

spacer wieczorowa porą/dyskoteka

spływ kajakowy/wspinaczka na ścianie

powrót w niedzielę/powrót w poniedziałek rano

3. Na zakończenie zajęć zachęć uczniów/ uczennice do wypowiedzi na temat udziału w zajęciach, np. poprzez metodę zdań niedokończonych.

Przykłady zdań:

Na zajęciach ważne dla mnie było...

Zajęcia pozwoliły mi...

Na zajęciach udało mi się...

4. Lekcję można zakończyć rozmową kierowaną i wyciągnięciem wniosków z zajęć:

1. KAŻDY CZŁOWIEK JEST INDYWIDUALNOŚCIĄ

2. NIKT NIE JEST SAMOTNĄ WYSPĄ

3. KAŻDY MA SWOJE MOCNE I SŁABE STRONY

4. KOMUNIKACJA JEST PODSTAWĄ W RELACJACH MIĘDZYŁUDZKICH

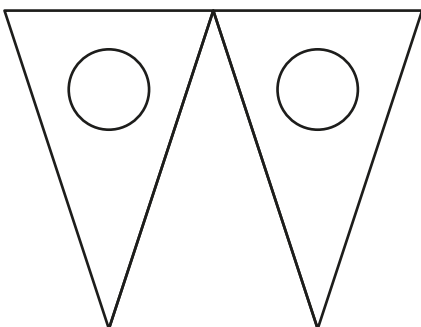
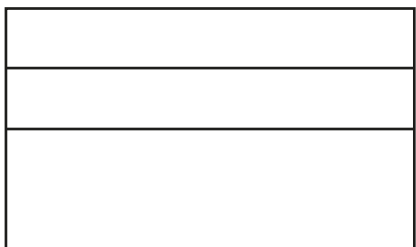
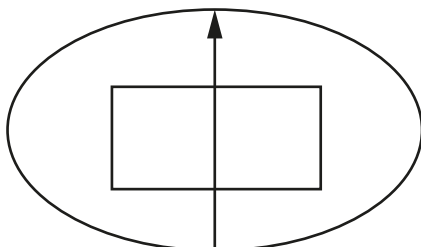
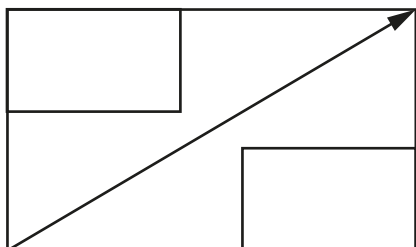
5. RÓŻNIMY SIĘ, ALE MAMY WSPÓLNE DOŚWIADCZENIA

6. DOKONUJEMY PODOBNYCH WYBORÓW...

Podkreśl, że występowanie barier między ludźmi powoduje różne stany emocjonalne, takie jak: złość, lęk, agresja, bezsilność czy frustracja.

5. Poproś uczniów/uczennice, aby w spektaklu „Podróż za jeden uśmiech” obserwowali/ły relacje między bohaterkami i bohaterami.

Załącznik 1

Ewa Malik

JĘZYK POLSKI

TEMAT:

**Kreatywnie i aktywnie.
Tworzymy własną przygodę!**

CELE LEKCJI:

Uczeń/ uczennica:

- dokonuje analizy i interpretacji przedstawienia teatralnego
- charakteryzuje bohaterki sztuki, wskazuje różnice osobowości
- zwraca uwagę na sposób komunikacji ludzi o odmiennych cechach charakteru i odmiennych zainteresowaniach
- kształci umiejętność wypowiedzania się
- doskonali technikę pisania
- rozwija wyobraźnię
- aktywnie słucha.

METODY:

- rozmowa kierowana
- swobodne wypowiedzi
- działania praktyczne.

FORMY PRACY:

- praca indywidualna
- praca w grupie.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- karty pracy – zał. 1. fragment scenariusza
- spektakl Piotra Ratajczaka „Podróż za jeden uśmiech”
- materiały piśmiennicze, kartki papieru.

PRZEBIEG LEKCJI:

1. Lekcję rozpocznij od przedstawiania bohaterek spektaklu Piotra Ratajczaka *Podróż za jeden uśmiech*.
- Uczniowie i uczennice podają informacje ma temat każdej z postaci, gromadzą fakty. Dokonują tego na podstawie pierwszych scen sztuki charakterystyki bohaterek (zał. 1.)

Celem rozmowy jest zwrócenie uwagi młodzieży na różnice dzielące główne bohaterki i na ważne aspekty komunikacji między ludźmi.

Dasia i Pola są rówieśniczkami. Mają wspólnie spędzić rodzinne wakacje. Już w scenie pierwszej spektaklu, doskonale zarysowane zostały sylwetki tych postaci.

Rozmowa dziewcząt na stacji (zał. 1) ujawnia, że mają one inne osobowości, inny styl życia, inne zainteresowania. Różni je również sytuacja materialna rodzin i system wartości. Scena druga „W lesie” pokazuje, że przyzwyczajone są do innych standardów życia, mają odmienne plany i inne życiowe cele.

Dziewczyny mówią o sobie ironicznie, wzajemnie się oceniają, nie starają się zrozumieć i poznać. Relacje między nimi nie są dobre. Zbliżają je wspólne doświadczenia.

Okazuje się, że zarówno spryt i zaradność Poli, jak i wiedza i opanowanie Dasi stały się przydatne w ich podróży.

Można zatem wyciągnąć wniosek, że wspólne doświadczenia zbliżają ludzi do siebie, a odmienne cechy charakteru czy osobowości mogą stać się atutem we wspólnej podróży.

Tę część lekcji można zakończyć wnioskiem:

Jeżeli zależy nam na skutecznej komunikacji z ludźmi, musimy zadbać o dobre relacje, nie oceniać zbyt pochopnie, aktywnie słuchać.

2. Zachęć uczniów/ uczennice do ustnych wypowiedzi. Poproś o odtworzenie ciągu wydarzeń w spektaklu, opowiedzenie przygód Poli i Dasi. Co pewien czas przerywaj opowiadającemu/iej, dziękując i proponuj kontynuowanie kolejnej osobie. W ten sposób zyskasz uwagę wszystkich. Zwróć uwagę na: zgodność opowiadania z faktami oraz staranność językową wypowiedzi uczniów/ uczennic. Postaraj się, aby wszyscy mogli zabrać głos.

Kolejność wydarzeń:

1. *Spotkanie na dworcu – przywitanie.*
2. *Łapanie stopa.*
3. *Rozmowa z kierowcą tira.*
4. *Nocleg w lesie. Sny dziewcząt (sen Poli o Jacku Londonie, sen Dasi o koreańskim idolu z BTS-u).*
5. *Baba z wozem.*
6. *Spotkanie Młodych w Lednicy – rozmowa z Agatą i Martą a następnie z księdzem Markiem.*
7. *Rekonstruktorzy na leśnej polanie.*
8. *Podróż kolejnymi samochodami (chłodnia, kabriolet, śmieciarka, podróż z podrywaczem zakończona ucieczką).*
9. *Tour de Pologne.*
10. *W zajeździe pod Żłotym Lwem.*
11. *Dołączenie do wycieczki oprowadzanej przez panią przewodnik.*
12. *Dyskoteka nad jeziorem, rozmowa z chłopcami, szarpanina z policjantem.*
13. *Więzienie. Pojawienie się ciotki Uli.*
14. *Na jagodach i grzybach – próba zarobienia pieniędzy.*
15. *Rozmowy z ekologiem i myśliwym.*
16. *Szałas w lesie. Przy ognisku z ciotką Ulą.*
17. *Podróż z drużyną piłkarską FC Tuchola.*
18. *Spotkanie obcokrajowców szukających Doliny Charlotty.*

19. *Nad morzem. Marzenia w zakopanej butelce.*

3. Na zakończenie poproś o wykonanie jednego z trzech kreatywnych, pobudzających wyobraźnię zadań:

Zadanie 1.

Narysuj krótką historyjkę obrazkową związaną z podróżą Poli i Dasi. Historyjka ta może mieć charakter komiksu. Ma ona być swego rodzaju pouczeniem, morałem, przestrogą bądź własnym spostrzeżeniem lub wnioskiem na temat relacji międzyludzkich.

Zadanie 2.

Stwórz alternatywną (własną) historię podróży Poli i Dasi. Indywidualnie bądź w grupie napisz fragment scenariusza przedstawienia teatralnego i wymyśl pasującą do koncepcji reżysera przedstawienia sytuację, w której znalazły się nasze bohaterki. Sposób zapisu scenariusza zał.1.

Zadanie 3.

Co o Poli i o Dasi sądzili inni bohaterowie przedstawienia? Napisz o tym, co się wydarzyło z ich punktu widzenia. Jaki mogą mieć system wartości? Jak oceniają spotkanych ludzi?

Załącznik 1

SCENA 1. START – PRZYWITANIE

POLA

Czego ja tu szukam? Koniec roku, stopnie, poprawki, wszyscy zakręceni i nikt nie wie o co chodzi. Urwanie głowy. Wczoraj zakończenie szkoły a dziś szykuję się do wyjazdu. Chociaż za bardzo mi się nie chce. Rodzinne wakacje nad Bałtykiem, to nie jest szczyt marzeń. Ciocia Grażyna, wuj Janusz, kuzynka Karina, koszmar! No, ale co zrobić, trzeba się pakować. Tylko co ja mam ze sobą zabrać? A najgorsze w tym wszystkim, że jedzie ze mną ktoś jeszcze. Idzie!

Wchodzi Daśka z walizą.

POLA

Co to jest?

DASIA

Dzień dobry.

POLA

Nie, nie, ja z nią nie jadę! Dziewczyno! Spójrz na siebie, jak ty wyglądasz?

DASIA

O co ci chodzi?

POLA

Umawialiśmy się przecież...Po co ci laptop? Tablet. Konsola! I co to za strój?

DASIA

Profesjonalny strój traperski. Nieprzemakalny, oddychający, lekki i wygodny. Dobrej firmy. Dziesięć tysięcy i to w promocji!

POLA

Dżizas! Mielno to nie dżungla! Do widzenia.

Moje nieszczęście, mój stalker, mój najgorszy prześladowca, moja osobista siostra cioteczna Dagmara Fąferska.

DASIA

Dzień dobry.

Pośpiesz się. Powinnyśmy być na dworcu.

POLA

Z tą walizką to chyba towarowym.

DASIA

Kupiłaś bilety?

POLA

Nie miałam czasu. Na treningu byłam.

DASIA

Kto to słyszał, żeby dziewczyna grała w piłkę nożną i to z chłopakami!

POLA

A co ty tam możesz wiedzieć o futbolu, lepiej pilnuj tych swoich chińskich szarpidrutów.

DASIA

Nie Chińczyków, tylko Koreańczyków.

POLA

Na jedno wychodzi. Kto by ich tam odróżnił.

DASIA

Nie kompromituj się. Koreański pop czyli K-pop jest teraz bardzo popularny.

POLA

Zależy gdzie. U mnie nie.

DASIA

Nie odzywaj się do mnie!

POLA

I vice wersja.

DASIA

Pola...ubieraj się!

POLA

Jestem ubrana.

DASIA

Nie żartuj, tak chcesz jechać?

POLA

Tak? Coś ci się nie podoba?

DASIA

Wszystko. Co to za pomysł, żeby do Mielna jechać pociągiem. Kto teraz jeździ pociągiem?

POLA

To leć samolotem.

DASIA

Tak w ogóle będę pisać bloga z podróży, no i wrzucać zdjęcia na fejsa i insta. Ludzie muszą wiedzieć, co się u mnie dzieje.

POLA

Albo ja, albo ten cały szmelc.

DASIA

Zostaw! To jest walizka mojego taty, przejeździła cały świat! Tata jest dyrektorem handlowym w branży instalacji wodnych i kanalizacyjnych na Europę wschodnią i Gruzję.

POLA

I Pakistan! Nie zapominaj o Pakistanie!

DASIA

Tata do Pakistanu by nie pojechał, bo tam jest bardzo niebezpiecznie, terroryzm jest jednym z największych problemów współczesnego świata. Omawialiśmy to ostatnio na Kółku Młodych Liderów.

POLA

Rusz tyłek!

DASIA

No i z tego wszystkiego nie wzięłam nic, ani komórki, ani laptopa ani aparatu.

POLA

Ruchy!

DASIA

Pola zaczekaj!
Wybiegają w pośpiechu. Na dworcu.

POLA

Poproszę dwa bilety TLK do Mielna przez ten, no, przez Kołobrzeg.

DASIA

Przez Koszalin.

POLA

Jak wiesz, to sama zamawiaj.

DASIA

Poproszę dwa ulgowe bilety TLK do Mielna przez Koszalin. W pierwszej klasie w strefie ciszy.

Nie ma strefy ciszy? W pierwszej klasie nie ma miejsc, w drugiej również? W ogóle nie ma? O nie! Jak to korytarz? Wydawało mi się, że żyjemy w cywilizowanym kraju.

POLA

Dawaj forszę, nie gadaj.

DASIA

Ty miałeś pieniądze na bilety.

POLA

Jak ja miałabym pieniądze, to bym z tobą tu nie stała. Dawaj!

DASIA

Nie mam.

POLA

Do widzenia.

DASIA

No i co teraz?

POLA

Proste, pojedziemy na gapę.

DASIA

Nie zgadzam się. Może lepiej autobusem.

POLA

A są darmowe?

DASIA

Wracamy do domu. Trzeba o wszystkim powiedzieć rodzicom.

POLA

I jeszcze do babci Fąferskiej zadzwonić? Trzeba mieć honor i godność. Ani kroku wstecz. Poradzimy sobie, bierz ten kufer i za mną. Pojedziemy na stopa.

DASIA

Jak?

POLA

No tak. Darmowe przejazdy. Autostop, autostop, siadaj bracie, dalej hop.

DASIA

Czy to zgodne z prawem?

POLA

Pół Europy przejeździłam i nikt mi nic nie powiedział.

DASIA

Chyba na google stricie.

POLA

Na google stricie. Ja się nie ograniczam. Każdy sposób jest dobry.

DASIA

A porwania, kradzieże, pobicia?

POLA

Spójrz na siebie, nikt cię nie porwie, bo i po co?
Naprzód!

DASIA

Na co?

POLA

Na Mielno.

Agnieszka Zientarska

ETYKA

TEMAT:

**Doświadczenie wartości i ich natura.
Tolerancja i odpowiedzialność...
– *Podróż za jeden uśmiech*
w reż. Piotra Ratajczaka**

Zajęcia odbywają się bezpośrednio po obejrzeniu spektaklu „Podróż za jeden uśmiech” w reżyserii Piotra Ratajczaka w Teatrze im. Jana Kochanowskiego w Opolu.

CELE ZAJĘĆ:

Uczeń/ uczennica:

- rozwija wrażliwość moralną
- rozróżnia wartości wybierane i realizowane oraz ich konsekwencje
- analizuje aktywność ludzką, przedstawiając konsekwencje podejmowanych decyzji
- poznaje pojęcie: *doświadczenia*
- zastanawia się nad relatywizmem etycznym
- widzi dobro moralne i wartości moralne. (Hierarchia wartości. Konflikt wartości. Wartości wybierane i realizowane).
- dostrzega potrzebę samowiedzy, samoświadomości, ochrony wartości
- poznaje, co jest istotą odwagi
- docenia odwagę jako zaletę moralną
- rozważa, czym jest poczucie odpowiedzialności
- podejmuje odpowiedzialne działania zmierzające do samokontroli i pracy nad sobą.

METODY:

- dyskusja
- heureka
- praca w grupach
- praca indywidualna.

ŚRODKI DYDAKTYCZNE:

- tablica
- kartki A3

CZAS:

2 godziny lekcyjne

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Część pierwsza:

1. Zapytaj: Które **doświadczenia podróży** bohaterek spektaklu (np. podjęte działania, spotkanie z innymi bohaterami, rozmowy) były według Ciebie dla nich najważniejsze?

Uczniowie/ uczennice wymieniają, a Ty zapisujesz je na tablicy.

2. Poproś, aby:

- wybrali/ły jedno z nich
- opisali/ły: sytuację, osoby, postawy (sposób zachowania, wartości, jakimi kierują się bohaterki/bohaterowie)
- wskazali/ły, z jakich doświadczeń to może wynikać oraz określili/ły, jakie emocje im towarzyszą w związku z tymi doświadczeniami.

Krótką charakterystyka bohaterek:

Pola Wanatowicz- gra w piłkę nożną, lubi przygody, ceni Jacka Londona, ogląda Discovery
Dasia-Dagmara Fąferska- interesuje się Koreą, kreuje swój wizerunek na Instagramie i Facebooku, należy do Kółka Młodych Liderów]

Uczniowie/ uczennice pracują w parach, dyskutują, prezentują wnioski.

3. Dyskusja, podsumowanie, wnioski.

Zapytaj uczniów/uczennice w jaki sposób poznajemy wartości?

Poprzez doświadczanie, rozumienie mechanizmów, kontekstów, sytuacji, z opinii innych, przez wychowanie.

Podróż, jako jedna z ludzkich aktywności, zestawia doświadczenia z nowymi sytuacjami. Każdy człowiek inaczej postrzega świat. Wpływa na to jego system wartości, jego doświadczenie. Dla każdego/ej z nas ważne są inne rzeczy, inne mamy potrzeby, inaczej przeżywamy podobne doświadczenia.

Kluczowym elementem w kształtowaniu charakteru jest DOŚWIADCZANIE. Można je pojmować jako doznawanie, przeżywanie czegoś, poddawanie się próbom oraz następstwom. To dzięki doświadczeniom bezpośrednio poznajemy rzeczywistość. Łączy w sobie fakty rzeczywistości zewnętrznej wobec umysłu i przeżycia wewnętrznego człowieka.

4. Wprowadź nowe terminy:

Subiektywizm aksjologiczny – pogląd, według którego wartości są subiektywne, czyli zależą od uznania od człowieka

Relatywizm aksjologiczny – pogląd, według którego wartości mają charakter względny, zmieniają się w czasie i pod wpływem różnych okoliczności.

Obiektywizm aksjologiczny – pogląd, według którego wartości istnieją obiektywnie, niezależnie od ludzkich przekonań i zachowania.

Absolutyzm aksjologiczny – pogląd, że wartości (dobro, prawda, piękno...) są niezmiennie, wieczne i niezależne od człowieka¹.

Część druga:

1. **Postaw tezę, że doświadczenia drogi** pozwalają bohaterkom i bohaterom wyjść ze **strefy komfortu**. Omówcie cechy i potrzeby człowieka, zwracając uwagę na cztery ważne elementy:
 - **Strefa komfortu** – poczucie bezpieczeństwa i kontroli
 - **Strefa strachu** – brak pewności siebie, szukanie wymówek, podatność na opinie innych
 - **Strefa nauki** – nabywanie nowych umiejętności, poszerzanie strefy komfortu, radzenie sobie z wyzwaniem
 - **Strefa rozwoju i wzrostu** – odkrywanie sensu, nowe cele, realizacja nowych celów, spełnianie marzeń.
2. Zapytaj uczniów/ uczennice, czego się uczą w czasie podróży bohaterowie i bohaterki spektaklu. Możliwe odpowiedzi:
 - *podejścia do żywności*
 - *rozmowy*
 - *spania w lesie, życia w lesie, przeżycia w lesie*
 - *dbałości o naturę (spotykają się z postawą ekologa – „Każde działanie ma znaczenie, nawet to najmniejsze”)*
 - *rozumienia mediów (mogą podawać uproszczone wersje wydarzeń – przykład podtrzymanych stereotypów – uproszczone relacje).*
 - *pracy, szacunku dla pieniędzy*
 - *rozumienia siebie (tego, co chcą robić w życiu)*
 - *podejmują decyzje*
 - *poznają też różne postawy.*
3. **Podsumowanie:** Uczniowie/ uczennice tworzą koła – **strefa komfortu, strefa strachu, strefa nauki, strefa rozwoju i wzrostu, następnie wpisują tam doświadczenia bohaterek.**

Zadanie:

Wypisz 5 sytuacji, w których czułeś się dobrze – czułeś radość z wykonywania czegoś, albo kiedy poczułeś, że coś dla Ciebie było ważne. Obok, napisz, jakimi wartościami się wtedy kierowałeś?

¹ Zob. Paweł Kołodziński, Jakub Kapiszewski, *Etyka. Podręcznik dla szkoły ponadpodstawowej*, Gdynia 2019, s. 67–75.

Część trzecia:

Odwaga a odpowiedzialność.

1. Zapytaj, czy zachowania dziewczyn były odpowiedzialne?
Pozwól na swobodną wymianę myśli.
2. Wprowadź pojęcia **odpowiedzialności**:
 - Odpowiedzialność formalna człowieka to powinność przestrzegania przepisów jego dotyczących oraz ponoszenia konsekwencji ich nieprzestrzegania.
 - Odpowiedzialność moralna to powinność chronienia wartości będących w zasięgu człowieka, to też relacja między wolnym i świadomym człowiekiem a światem wartości.
 - Brak odpowiedzialności jest wtedy, kiedy człowiek lekceważy bądź nie wspiera wartości w zasięgu. Odpowiedzialność za siebie to przede wszystkim chronienie zdrowia i życia.
3. Zapytaj, czym jest **odwaga**?
Pozwól na swobodną wymianę myśli. Uczniowie/ uczennice podają przykłady.
4. Wprowadź pojęcie **odwagi**:
 - Odwaga występuje na dwóch poziomach – psychologicznym oraz etycznym. Z psychologicznego punktu widzenia to przezwyciężania strachu, tzn. nie jego brak odczuwania, ale działanie mimo strachu. Gdy człowiekowi na czymś nie zależy, nie odczuwa strachu.
 - Z etycznego punktu widzenia – odwaga pomaga mimo strachu walczyć i budować wartości. Zagrożeniem może być brawura, tzn. zachowanie, kiedy nie widzi niekorzystnych konsekwencji, niepotrzebnego ryzyka.
5. Jaki katalog reguł postępowania tworzą bohaterki (ciocia i dziewczyny)?
Co wolno?
 - oddychać
 - podziwiać okolice
 - cieszyć się życiem
 - zachwycać się przyrodą
 - spełniać marzenia
 - samodzielnie myśleć.
Czego nie wolno?
 - oddalać się bez zezwolenia
 - wyskakiwać z jadącego samochodu
 - krzyczeć

- kłócić się
- wdychać kurz
- jeść brudnymi rękoma
- używać niewłaściwych wyrazów
- jeść nieumytych owoców
- myśleć o niepotrzebnych rzeczach.

Wnioski:

Co daje dziewczynom katalog postępowania?

- Biorą odpowiedzialność za swoje postępowanie.
- Ustalają hierarchię wartości.
- Stają się świadome swojego postępowania.
- Dasia dostrzega, że podlega aspiracjom ojca, myśli, żeby być prawniczką, ale walczyć o prawa zwierząt.
- Pola uzmysławia sobie, że realizuje marzenia ojca nie własne, zaczyna myśleć o aktorstwie.
- Dziewczęta dojrzewają do wzięcia odpowiedzialności za własne życie.

Część czwarta:

Ćwiczenie:

Poproś, by uczniowie/uczennice stworzyli/ły krąg z krzesełek. Dwoje chętnych wychodzi z klasy. Uczniowie/uczennice pozostający w kręgu otrzymują informację, by porozmawiali o sytuacji uchodźców, ale zastąpili w czasie rozmowy dwa słowa: *uchodźcy – słowem „się” i praca – słowem „tabata”*.

Uczniom/uczennicom poza klasą, daj instrukcję, by wrócili/ły do klasy i włączyli/ły się do rozmowy.

(w większości przypadków, uczniowie/uczennice są tak zajęci/te dyskusją, że nie zwracają uwagi na włączające się do dyskusji osoby albo też stawiają opór przed nowymi – choć takiego polecenia nie było).

Po ćwiczeniu zapytaj:

- Jakie były wasze reakcje, zachowania? Jak się czuliście?

Jeśli uczniowie nie włączyli się do grupy: – co czuliście, nie mogąc być częścią grupy i do osób siedzących w kole – dlaczego nie zrobiliście kroku, nie zainicjowaliście rozmowy?

Wnioski:

Np.:

- Brak otwartości i zainteresowania drugim, innym – przyczynia się często do nieuświadomionego wykluczenia
- Mechanizm grupy, w tym szczególne słownictwo powoduje, iż grupa, koncentrując się na sobie, nie widzi potrzeb innych, dopuszczając do głosu kalki poznawcze/stereotypy;
- Do nawiązania relacji potrzebna jest umiejętność komunikacji, ale też otwartość i rzetelna wiedza o innych.

Zadanie domowe

Przeczytaj tekst Leszka Kołakowskiego „O podróży”. Co filozof mówi o podróży? Dlaczego ludzie podróżują?

Jak rozumiesz stwierdzenie, że podróż to cel sam w sobie? Czy przypominasz sobie jakąś podróż, która była dla Ciebie całkowicie nowym doświadczeniem? Opowiedz o tym.

Załącznik 1.

O podróżach

Wydaje się, że to niemądre pytanie, bo każdy wie, dlaczego i po co. Jest jednakowoż wiele rzeczy, które wydają się oczywiste, a po zastanowieniu takimi być przestają. Czy podróżowanie jest to zachowanie instynktem wiedzione i co to miałyby być za instynkt? Czy doznajemy satysfakcji stąd, że doświadczamy czegoś, co jest po prostu nowe, że nowość jako taka nas przyciąga? A jeśli tak, czy nie jest to dziwne zadowolenie? Wedle wielopokoleniowych doświadczeń, z pewnością jakoś nam przez ewolucję wszczepionych, świat nie odnosi się do nas przyjaźnie, lecz raczej wrogo, powinniśmy więc tego, co nowe i nieznane się wystrzegać, a cenić sobie to, co już w doświadczeniu oswojone i bezpieczne, siedzieć w znajomych kątach i chodzić po wydeptanych ścieżkach. Ale tak nie jest. Dlaczego w dzieciństwie czytamy z zapałem książki podróżnicze? Dlaczego ludzie, ledwo zlikwidowali białe plamy na mapach, rzucili się do niedawno jeszcze niewyobrażalnych wojaży po wielkiej przestrzeni i o coraz dalszych przestrzeniach marzą? Trzeba zauważyć, że, mówiąc o *podróżach*, mamy na myśli nie wszelkie przemieszczanie się w przestrzeni, ale takie, gdzie podróż sama w sobie jest celem, gdzie więc nie chodzi nam o załatwienie sobie czegoś, co gdyby można, załatwilibyśmy sobie raczej bez podróży i związanych z nimi uciążliwości. BIZNESMENI, którzy zarządzają sobie spotkania na lotniskach w specjalnie na ten cel przysposobionych salach konferencyjnych, by zaraz potem wracać do swoich siedzib, wcale nie podróżują, lecz załatwiają swoje interesy, a jeśli mogą, załatwiają je inaczej, co jest zresztą coraz łatwiejsze. Nie wiem nawet, czy do podróży zaliczyć można ten rodzaj masowej turystyki, gdzie, na przykład, mieszkańcom krajów chłodnych, jak Anglia, chodzi o kawałek ciepłego morza w Hiszpanii, a na miejscu już tam mają przygotowane angielskie bary, angielskie jedzenie (pożal się Boże), Hiszpania sama zaś nic ich nie obchodzi. Tu jednak mówimy o podróżach, gdzie chodzi nam, podróżnikom, o doświadczenie czegoś nowego jako nowego właśnie, o kontakt z jakąś rzeczywistością nieznaną. W podróżach nie chodzi nam chyba, ściśle biorąc, o to, by się czegoś nauczyć: prawie wszystko, co poznajemy przez podróże, możemy poznać bez nich, często lepiej; zgodnie zaś ze starym, z łaciny przełożonym porzekadłem, „niebo, nie umysł tacy odmieniają, którzy za morza po mądrość biegają”. Nie, nie dla wiedzy podróżujemy. Nie po to też podróżujemy, by na chwilę z codziennych trosk się wyrwać i o kłopotach zapomnieć, jako że, zgodnie z innym łacińskim porzekadłem, „czarna troska za jeźdźcem siada”. Nie, nie żądza wiedzy nas gna ani ochota ucieczki, ale ciekawość, a ciekawość, jak się zdaje, jest osobnym popędem, do innych niesprowadzalnym. Uczeni mówią nam, że ciekawość, czyli potrzeba bezinteresownego badania otoczenia, przechowuje się u ludzi przez całe życie i że to jest właśnie swoiście ludzka zdolność. Jesteśmy ciekawi nie dlatego, by nieznanome rzeczy obiecywały nam jakieś zaspokojenia albo czymś groziły, czemu trzeba zapobiec, jesteśmy ciekawi po prostu. Ludzie po-

dejmują z ciekawości rozmaite czynności i dzieła, o których wiedzą, że są niebezpieczne, podróżują w różne miejsca mało znane i groźne, giną na wspinaczkach górskich albo czeluściach jaskiń. Nie zapominajmy przy tym, że za ciekawość właśnie zostaliśmy wypędzeni z raju, że teologowie kiedyś często potępiali ciekawość jako grzeszną z natury swojej. Bez tego grzesznego popędu niewiele byłoby zmian w życiu ludzkim i niewiele postępu. Można dziś czasem przeczytać, że nie ma sensu mówić o „odkryciu Ameryki”, bo przecież, gdy europejscy podróżnicy na brzegi amerykańskie dotarli, nasi czerwonoskórzy kuzyni już tam dawno żyli i wcale swego kraju odkrywać nie musieli. Jest to jednak niemądra obiekcja, bo gdy ludy jakies żyją w izolacji, nic o sobie nawzajem nie wiedząc, to wolno powiedzieć, że w jakimś momencie się odkrywają; gdyby mieszkańcy Ameryki pośpieszyli się z postępami nawigacji i pierwsi do Europy zawitali, wolno by było powiedzieć, że Europę odkryli. Nawet i dziś, gdy ciekawością gnani udajemy się do jakiegoś nieznanego kraju czy miasta, możemy powiedzieć, że je dla siebie odkrywamy, bo właśnie w odkryciu takim niekoniecznie chodzi o pewną wiedzę, której nikt jeszcze nie posiadał, ale o doświadczenie nowości. Prawdą jest, że ludzie robią nieraz podróże sentymentalne do miejsc sobie dobrze znanych, lecz dawno porzuconych, do kraju dzieciństwa czy młodości. Czy takie wycieczki mieszczą się w definicji podróżowania? Pewnie tak. Na pozór nie odkrywamy niczego nowego, ale wracamy jakby do samych siebie z dawnych lat, zdaje nam się, że w czasie się przemieszczamy, a podróż w czasie jest także doświadczeniem czegoś nowego, bo, choćby znane było kiedyś, jest nowe, gdy z innego czasu przybywamy. Żyje w nas przeto potrzeba nowości jako nowości, niezależna od jakichkolwiek innych względów, nowość sama w sobie nas wabi. Że zaś nowość nas wabi, jest to bodaj związane z naszym, swoiście ludzkim, przeżywaniem czasu. Chcielibyśmy zawsze być u początku, mieć poczucie, że świat jest dla nas otwarty, że zaczyna się właśnie, a samo przeżycie nowości w takie poczucie nas wprowadza, choćby w złudzeniu. Zapewne dlatego ludzie zmieniają żony i mężów: mają przez chwilę przeżycie nowego czasu, doświadczenie początku. Nie byłoby na pewno prawdą przypuszczenie, że ciekawość czy POTRZEBA nowości towarzyszy wszystkim nam w takim samym natężeniu, zawsze i nieprzerwanie. Gdyby tak było, życie ludzkie byłoby niemożliwe. Jest osobliwością wszelkiego życia, że działają w nim siły skierowane na konserwację, na zachowanie istniejącego porządku oraz inne, które są u źródeł rozwoju. W naszym, ludzkim świecie te dwie, przeciwnie skierowane energie przejawiają się jako potrzeba trwałości, bezpieczeństwa, przebywania w otoczeniu znajomym oraz właśnie potrzeba nowości, odmiany, ciekawość. Te dwie skłonności kłócą się ze sobą, ale obie są nam niezbędne, byśmy ludzki żywot wiedli. Na pewno ludzkie charaktery można odróżniać, między innymi, przez większy lub mniejszy w nich udział tych skłóconych energii: od tych, co tylko rutynę lubią i rzeczy znajome, do tych, których rutyna mierzi i tylko odmiany sobie cenią. Zauważmy przy tym, że instynkt ciekawości, szukanie nowego, fascynacja tym, co nieznanne, jest to rodzaj życia, w którym zakłada się, choćby bezwiednie, pewien obraz

świata, pewną „filozofię”. Zakłada się mianowicie, że świat, w którym przebywamy, świat naszego doświadczenia, jest czegoś wart. Gdybyśmy wierzyli, jak prawdziwi buddyści, że świat niczego nie jest wart, że jest tylko masą cierpienia i bólu, że wszędzie i zawsze jest taki sam pod wszystkimi względami, co się liczą, a różnice są bez znaczenia, że nic nowego pod słońcem, że ludzka historia nie jest niczym innym, jak monotonnym powtarzaniem tego samego nieszczęścia – gdybyśmy w to wierzyli, nie doświadczalibyśmy żadnej potrzeby nowości, żadnej ciekawości, a więc żadnej ochoty do podróżowania. Ale o to, czy prawdziwi buddyści mają rację, pytać nie będziemy. Zapuszczamy się bowiem w tym miejscu w mroczną przepaść metafizyki, tego zaś czynić nie wypada przy okazji tak frywolnej, jak rozmyślania o podróżach.

(Leszek Kołakowski, *Mini wykłady o maxi sprawach*,
Wydawnictwo Znak, Kraków 2004, s. 43–48.)

Elżbieta Borkowska

**GEOGRAFIA LUB ZAJĘCIA Z WYCHOWAWCĄ
(WYBÓR POZOSTAWIAMY NAUCZYCIELOWI)**

TEMAT:

**Wielki smog londyński 1952.
Brońmy się przed powtórką!**

Zajęcia z wychowawcą lub geografia – wybór pozostawiamy w nauczycielowi. Proponowane w zajęciach treści nauczania mieszczą się w treściach podstaw programowych geografii. Mogą także realizować założenia programu wychowawczego szkoły.

CELE ZAJĘĆ:

Uczeń/ uczennica:

- podaje definicję smogu
- wymienia rodzaje smogu
- podaje opis typów smogu
- wie, jakie czynniki mają wpływ na powstawanie smogu
- wie, jakie substancje dostają się do atmosfery podczas spalania paliw kopalnych
- rozumie pojęcia: zrównoważona energia czy transport
- wymienia odnawialne źródła energii, sposób pozyskiwania z nich energii oraz możliwości zastosowania
- planuje ochronę środowiska naturalnego przed zanieczyszczeniem i degradacją zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju (ogrzewanie i transport).

METODY:

- odwrócona lekcja
- dyskusja
- metaplan

FORMY:

- praca indywidualna.
- praca w grupie.

Czas trwania: 90 minut.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

1. Dzień wcześniej poproś uczniów o zapoznanie się z poniższymi artykułami i przygotowanie się do dyskusji na temat smogu.
<http://wyborcza.pl/7,75400,21066401,londyński-smog-w-1952-r-zabil-12-tys-ludzi-chemicy-atmosfery.html>
<https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/wielki-smog-w-londynie-piec-dni-w-ktorych-umieralo-miasto/5gtz2xc>
2. Na lekcji uczniowie tworzą metaplan dotyczący smogu. Umieszczają w nim następujące informacje:

- **co to jest smog** – to silne nasycenie powietrza szkodliwymi substancjami; przyczyną ich zagęszczenia jest jednoczesne wystąpienie dużej emisji zanieczyszczeń i niekorzystnych warunków atmosferycznych
 - **jakie są rodzaje smogów** – londyński i Los Angeles (fotochemiczny), krótki opis tych typów: londyński zwany inaczej kwaśnym lub siarkawym, może wystąpić w zimie przy temperaturze od -3 do 5°C , bezwietrznej pogodzie i wilgotności powietrza powyżej 80%, powoduje ograniczenie widoczności nawet do kilkudziesięciu metrów. Głównymi zanieczyszczeniami powietrza są: dwutlenek siarki, tlenki węgla, pyły, Los Angeles: może wystąpić od lipca do października przy temperaturze od 24 do 35°C , wietrze o prędkości mniejszej niż 2-m/s i wilgotności powietrza poniżej 70%, powoduje nieduże ograniczenie widoczności (powietrze ma brązowe zabarwienie), konieczne jest silne nasłonecznienie powietrza. Głównymi zanieczyszczeniami są: tlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory aromatyczne i nienasycone, ozon, pyły przemysłowe
 - **źródła smogów:**
 - w zimie – dym powstający w wyniku spalania paliw stałych w celu ogrzania domów i mieszkań. Najgroźniejsze jest spalanie drewna, niskiej jakości węgla oraz śmieci w starych piecach,
 - w lecie – powstaje w słoneczne dni przy dużym ruchu ulicznym.
3. Zainicjuj dyskusję na temat możliwości zapobiegania powstawaniu smogu.
Ponieważ typy smogów dotyczą zanieczyszczenia powietrza związanego z ogrzewaniem domów albo ze spalinami samochodowymi skupmy się na tych dziedzinach.

a) Jakie są możliwości zamiany systemu grzewczego? Co to są odnawialne źródła energii?

Uczniowie tworzą metaplan o OZE (podają na nim źródła energii: słońce, wiatr, woda, biomasa, geotermia, podają sposób pozyskania energii: panele fotowoltaiczne, wiatraki, pompy ciepła, tamy wodne, biogaz, słoma, podają zastosowanie w życiu codziennym: ogrzewanie i prąd w domu, oświetlenie uliczne, parkometry, ogrzewanie wody).

b) Co oznacza termin zrównoważony transport?

Zgodnie z definicją sformułowaną w OECD w 1996r. *zrównoważony transport* to taki, który nie zagraża zdrowiu publicznemu i zaspokaja potrzeby transportowe zgodnie z zasadami:

- wykorzystywania zasobów odnawialnych poniżej poziomu ich zdolności do regeneracji
- i
- wykorzystywania zasobów nieodnawialnych poniżej poziomu rozwoju ich odnawialnych zamienników.

- c) Jakie są stosowane rozwiązania z zakresu zrównoważonego transportu?
(samochody hybrydowe, samochody na prąd, w miastach ograniczanie transportu indywidualnego na rzecz form alternatywnych tj. komunikacja miejska, system wypożyczania rowerów czy hulajnóg, wprowadzania wysokich opłat za parkingi, wprowadzanie w centrum miasta stref z zakazem poruszania się samochodów lub z możliwością wjazdu pojazdów na prąd).
- d) Czy nasze codzienne poruszanie się po mieście ma wpływ na zanieczyszczenie powietrza?
4. Uczniowie/ uczennice tworzą zbiorowy wykres słupkowy, przedstawiający ich sposób dotarcia do szkoły. Ustalamy jednostkę np. 1 kratka = 5km. Każdy uczeń rysuje na wykresie słupki (jako pierwszy lub powiększa już istniejący). Odpowiada na pytanie, ile kilometrów przebył do szkoły, stosując następujące kolory:
- a) **kolor zielony** – uczeń przyszedł pieszo lub przyjechał rowerem/hulajnogą
 - b) **kolor żółty** – uczeń przyjechał transportem zbiorowym
 - c) **kolor czarny** – uczeń przyjechał samochodem (rodzice specjalnie go przywieźli)
 - d) **kolor brązowy** – tzw. carpooling uczeń przyjechał samochodem z rodzicami kolegi/koleżanki lub zabrał się z rodzicem, który jechał do pracy.

W ten sposób uzyskamy obraz klasowego wpływu na zanieczyszczenie powietrza (można to zrobić w formie plakatu lub zebrać dane i wykres stworzyć w Excelu).

5. Poproś uczniów/ uczennice o refleksję czy mogą zmienić sposób dotarcia do szkoły.

Na zakończenie lekcji można zaproponować uczniom/ uczennicom sprawdzenie za pomocą kalkulatora CO₂ – jaki jest nasz wpływ na środowisko związany nie tylko z transportem, ale z uwzględnieniem innych sfer życia.

Kalkulator pokazuje naszą emisję CO₂ oraz średnią w naszym kraju. Daje też możliwość zobaczenia jak zmniejszy się emisja, gdy zmienimy np. źródła energii.

Kalkulator jest dostępny na stronie: <https://ziemianarozdrozu.pl/kalkulator>

Spektakl „Podróż za jeden uśmiech” porusza jakże istotny problem ochrony naturalnego środowiska, który w ostatnim czasie bardzo głośno wybrzmiewa w mediach oraz debatach publicznych i politycznych.

Dotyka nas wszystkich, niezależnie od tego kim jesteśmy i gdzie mieszkamy lub przebywamy.

Bardzo ważnym działaniem w zakresie ochrony środowiska jest poprawa świadomości społeczeństwa. Tę świadomość należy kształtować już od najmłodszych lat.

**PROPOZYCJE I TEMATY PROJEKTÓW
EDUKACYJNYCH, KTÓRE NAWIĄZUJĄ
DO SPEKTAKLU**

1.

Temat projektu: Jak zaplanować instalację paneli fotowoltaicznych?

Cele edukacyjne:

Uczeń/ uczennica:

- planuje ochronę środowiska naturalnego przed zanieczyszczeniem i degradacją zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju
- poznaje czyste technologie energetyczne (wykorzystanie źródeł odnawialnych)
- projektuje mikroinstalację
- wyszukuje w sieci potrzebne informacje i zasoby, ocenia ich przydatność oraz wykorzystuje do rozwiązania problemu
- posługuje się pojęciami natężenia prądu elektrycznego, napięcia elektrycznego oraz mocy wraz z ich jednostkami
- wykonuje działania w zbiorze liczb rzeczywistych.

Działania:

1. Przygotowanie projektu mikroinstalacji:
przeliczenie ilości potrzebnych paneli przy zadanym zużyciu energii np. własnego domku jednorodzinnego, wybór rodzaju paneli i falownika, miejsce instalacji paneli (naziemne czy na dachu, w którą stronę skierowane), wizualizacja instalacji z wykorzystaniem zdjęć Google Maps,
2. Symulacja zwrotu kosztów instalacji (wybranie wśród ogłaszających się firm ceny za kWh i przeliczenie kosztów mikroinstalacji, a następnie przy założeniu sztywnej ceny za kWh energii z sieci obliczenie po ilu latach zwróci się dana inwestycja).

Odpowiedź na pytanie: Czy jest możliwość obniżenia kosztów mikroinstalacji (program „Prosument”).

2.

Temat projektu: Ile śmieci mniej możemy wygenerować?

Cele edukacyjne:

Uczeń/ uczennica:

- planuje ochronę środowiska naturalnego przed zanieczyszczeniem i degradacją
- wyszukuje w sieci potrzebne informacje i zasoby, ocenia ich przydatność oraz wykorzystuje do rozwiązania problemu.

Działania:

1. Przygotowanie plakatu na temat rodzajów plastiku z uwzględnieniem, który jest najbezpieczniejszy dla naszego zdrowia i najlepszy do recyklingu.
2. Przeprowadzenie badań, ile plastikowych śmieci generuje moja rodzina w ciągu np. dwóch tygodni, tj. butelki plastikowe po napojach, koszyczki po owocach, torby foliowe, ale i woreczki po kaszach czy ryżu itd.
3. Wizualizacja ilości śmieci wyprodukowanych w rodzinie przez okres badania i na rok (np. w postaci sześcianu)
4. Powielenie inicjatywy *National Geographic: Planeta albo plastic* i wykonanie z zebranych śmieci rzeźby wybranego zwierzęcia. W ramach inicjatywy *National Geographic* w pięciu ogrodach zoologicznych w całej Polsce stanęło pięć rzeźb zwierząt wykonanych z plastikowych odpadów. Prace, które odwzorowują przedstawione gatunki w skali 1:1, mają uświadamiać odwiedzającym ZOO, że jeśli nie zaczniemy redukować zużycia plastiku, wiele zwierząt zginie okrutną śmiercią.
5. Poszukiwanie alternatywnych rozwiązań na zmniejszenie lub nawet wyeliminowanie wygenerowanych w rodzinie plastikowych śmieci.
6. Edukacja rodziny w celu zmniejszenia ilości śmieci i przeprowadzenie badań skuteczności zaproponowanych rozwiązań – sprawdzenie, ile śmieci wygeneruje rodzina w ciągu dwóch tygodni po przeprowadzonej kampanii edukacyjnej.

3.

Temat: Jaka jest moja wiedza o ochronie klimatu? – quiz ekologiczny w aplikacji Kahoot.

Cele edukacyjne:

Uczeń/uczennica:

- poszerza swoją wiedzę z zakresu ochrony środowiska, np. wie, co to jest: *smog, dziura ozonowa, prosument, OZE, niska emisja, jakie są oznaczenia plastików, jak długo rozkładają się różne odpady* itd.
- wyszukuje w sieci potrzebne informacje i zasoby, ocenia ich przydatność oraz wykorzystuje do rozwiązania problemu
- poznaje aplikację Kahoot i wykorzystuje jej możliwości.

Działania:

1. Przygotowanie pytań dotyczących ochrony środowiska.
2. Zapoznanie z aplikacją Kahoot.
3. Stworzenie quizu w tej aplikacji.
4. Przeprowadzenie quizu w klasie.

4.

Temat: Poznajemy czyste praktyki dla środowiska na trasie Opole – Mielno.

Cele edukacyjne:

Uczeń/uczennica:

- poznaje różne przykłady działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego przed zanieczyszczeniem i degradacją
- wyszukuje w sieci potrzebne informacje i zasoby, ocenia ich przydatność oraz wykorzystuje do rozwiązania problemu
- obsługuje program do tworzenia infografiki.

Działania:

1. Wytyczenie trasy z Opola do Mielna (np. przez Wrocław, Leszno albo przez Zieloną Górę).
2. Poszukiwanie czystych praktyk dla środowiska naturalnego w miastach na ustalonej trasie (np. ogrzewanie wody na krytej pływalni przy użyciu kolektorów słonecznych, oświetlenie uliczne zasilane panelami fotowoltaicznymi, zielone dachy, strefa czystego transportu itd.)
3. Stworzenie infografiki w wybranym programie. Infografika np. przedstawia mapę Polski z zaznaczoną trasą Opole – Mielno. W wybranych miastach na tej trasie są elementy, które po najechaniu na nie myszką przedstawiają przykład czystej praktyki.

BIOGRAMY

Michalina Butkiewicz

Edukatorka, nauczycielka dyplomowana. Ekspertka ds. awansu zawodowego nauczycieli oraz w zakresie podstawy programowej języka polskiego. Autorka scenariuszy lekcji języka polskiego. Od 2000 roku przygotowuje i realizuje projekty edukacyjne dla nauczycieli i uczniów w teatrach: Teatrze Powszechnym w Warszawie, Teatrze Współczesnym w Szczecinie, Teatrze Polskim w Bydgoszczy, Teatrze Lalek Pleciuga w Szczecinie oraz w Wytwórni Filmów Dokumentalnych i Fabularnych: *Teatroteka – Laboratorium Kreatywności*. Autorka projektów edukacyjnych realizowanych w ramach Festiwalu Teatru dla Dzieci i Młodzieży „Korczak”, w tym, w czasie Światowego Kongresu Teatrów dla Dzieci i Młodzieży w 2014 r. Przewodnicząca Zarządu Głównego Stowarzyszenia Nauczycieli Polonistów w latach 2009–2013.

Ewa Malik

Jest nauczycielką języka polskiego od 18 lat. Studiowała filologię polską w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Częstochowie i historię na Uniwersytecie Opolskim. W swojej pracy poszukuje ciekawych metod i rozwiązań dydaktycznych. Zajmowała się regionalizmem i gwarą śląską, współpracowała z Muzeum Powstania Warszawskiego i dwa lata prowadziła projekt edukacyjny *Nowe Horyzonty Edukacji Filmowej*.

Agnieszka Zientarska

Nauczycielka dyplomowana, edukatorka, trenerka. Absolwentka filologii polskiej ze specjalnością filozoficzno- teatrologiczną i filozofii Uniwersytetu Opolskiego, stypendystka Uniwersytetu w Poczdamie i National Kaohsiung Normal University na Tajwanie. Nauczycielka języka polskiego, etyki, edukacji filozoficznej, edukacji teatralnej i edukacji filmowej w Zespole Państwowych Placówek Kształcenia Plastycznego w Opolu. Opiekunka klas patronackich oraz autorka scenariuszy lekcyjnych w ramach współpracy z Opolskim Teatrem Lalki i Aktora im. A. Smolki i Miejskiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Opolu. Liderka Teatroteki Szkolnej. Autorka projektów edukacyjnych, m.in. *Kwitnących Wieczorów Filmowych* we współpracy z Fundacją Kwitnące Talenty oraz Kinem Meduza w Opolu.

Elżbieta Borkowska

Nauczycielka dyplomowana matematyki i fizyki w Publicznej Szkole Podstawowej im. Powstańców Śląskich w Dobrodzieniu. Studiowała matematykę ze specjalizacją informatyka na Uniwersytecie Opolskim i fizykę na Uniwersytecie Wrocławskim. Egzaminatorka Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej we Wrocławiu. Zwolenniczka nieszablonowych metod aktywizujących uczniów. Autorka innowacji pedagogicznych. Realizowała projekty edukacyjne w ramach programu etwinning. Prowadziła projekty: *Nowe technologie na usługach edukacji*, *Matematyka Innego Wymiaru*.

SPIS TREŚCI

Michalina Butkiewicz, Wstęp	3
Ewa Malik. Zrozum innych i poznaj siebie w podróży za jeden uśmiech.	5
Ewa Malik. Kreatywnie i aktywnie. Tworzymy własną przygodę!.....	13
Agnieszka Zientarska. Doświadczanie wartości i ich natura. Tolerancja i odpowiedzialność... – <i>Podróż za jeden uśmiech</i> w reż. Piotra Ratajczaka	23
Elżbieta Borkowska. Wielki smog londyński 1952. Brońmy się przed powtórką!	35
Biogramy	47

Współfinansowane
przez Samorząd
Województwa
Opolskiego

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

**DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW
MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO
POCHODZĄCYCH Z FUNDUSZU PROMOCJI KULTURY
ORAZ Z BUDŻETU SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA
OPOLSKIEGO**

JK

2019